

Tomasz Srogosz¹

dr hab., prof. KAAFM, Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

orcid.org/0000-0001-9753-8920

tsrogosz@afm.edu.pl

Skutek standardów Codex Alimentarius w krajowych porządkach prawnych w kontekście członkostwa w Unii Europejskiej na przykładzie Polski i Słowacji²

Wprowadzenie

Standardy Codex Alimentarius należą do kategorii uchwał organów organizacji międzynarodowych w katalogu źródeł prawa międzynarodowego publicznego³. Ich status w systemie prawa narodów nie jest jednoznacznie określony. Z dokumentów stanowiących podstawę funkcjonowania Komisji Codex Alimentarius (dalej także jako: Komisja) nie wynika ich wiążący dla państw

¹ Ekspert Biura Współpracy Międzynarodowej Inspekcji Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (Komitet ds. Ogólnych Komisji Kodeksu Żywnościowego FAO/WHO).

² Publikacja wydana w ramach Programu Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej wymiany osobowej studentów i naukowców w ramach współpracy bilateralnej – oferta wyjazdowa 2023–24, umowa nr BWS/BIL/2022/1/00105/U/00001 (staż naukowy w Uniwersytecie Komeńskiego w Bratysławie w okresie od 1.10.2023 do 30.11.2023).

³ Zob. L. Mareček, L. Golovko, *Public International Law. Coursebook*, Bratislava 2022, s. 38; J. Barcik, T. Srogosz, *Prawo międzynarodowe publiczne*, Warszawa 2019, s. 180–181.

i prawotwórczy charakter⁴. Od początku działalności Komisji były one traktowane jako uchwały niewiążące, czyli należały do tzw. *soft law*. Zmiany w tym zakresie nastąpiły po powołaniu Światowej Organizacji Handlu (WTO, World Trade Organization), której regulacje stały się punktem odniesienia w ocenie statusu prawnego standardów Codex Alimentarius, prowadząc do ich „utwardzania”, a w konsekwencji przybrania formy wiążących i prawotwórczych uchwał organu organizacji międzynarodowej. W związku z tym, że w pracach Komisji i jej organów pomocniczych bierze udział 188 państw (jako członkowie) i Unia Europejska (UE), nasuwa się pytanie, czy z perspektywy porządków prawnych krajowych i unijnego status i skutek standardów Codex Alimentarius są takie same, czy też zachodzą w tym zakresie mniejsze lub większe różnice. W jaki sposób standardy żywnościowe Codex Alimentarius wprowadzane są w życie w poszczególnych państwach, czy też wdrażane jako krajowe standardy jakości żywności?

Autor niniejszego artykułu już w monografii poświęconej prawnym aspektom globalnego zarządzania bezpieczeństwem żywności zasygnalizował kwestię możliwych różnic co do skutku standardów Codex Alimentarius w poszczególnych krajowych systemach prawnych:

Inkorporacja standardów Kodeksu Żywnościowego w krajowych i unijnym porządkach prawnych charakteryzuje się zróżnicowaniem w odniesieniu do zastosowanej metody; można wyróżnić co do zasady trzy modele; w pierwszym standard jest w całości powtarzany przez krajową regulację techniczną lub środek sanitarny (np. w Ugandzie); w drugim prawo krajowe odwołuje się do standardu międzynarodowego (np. w Nikaragui); w trzecim natomiast powyższe regulacje lub

⁴ *Codex Alimentarius Procedural Manual*, 27 ed., Rome 2019, s. 3–26, openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/3e8f13a7-671c-4418-af79-1a8cfd1d0d14/content [dostęp: 12.10.2023]; Statutes of the Codex Alimentarius Commission (adopted in 1961 by the 11th Session of the FAO Conference and in 1963 by the 16th Session of the World Health Assembly. Revised in 1966 and 2006); Rules of Procedure of the Codex Alimentarius Commission (adopted in 1963 at the first session of the Commission, amended in 1964, 1965, 1966, 1968, 1969, 1970, 1999, 2003, 2005, 2006 and 2007); General Principles of the Codex Alimentarius (adopted in 1965; amended in 1966, 1969, 1993, 1995 and 2007); Definitions.

środki są ustanawiane w porządku prawnym samodzielnie, co powoduje konieczność ich dostosowania do norm międzynarodowych [...] (np. w UE)⁵.

Nie sposób porównać wszystkich rozwiązań krajowych, ale można chociażby porównać skutek standardów Codex Alimentarius w polskim i innym europejskim porządku prawa krajowego. Czy taki skutek w ogóle można zidentyfikować w aktualnym stanie prawnym, skoro standardy bezpieczeństwa żywności w państwach UE opierają się na rozporządzeniach i dyrektywach unijnych? Czy całkowite bazowanie na rozwiązaniach UE jest poprawnym rozwiązaniem w sytuacji, gdy państwo zobowiązane jest do dostosowania swoich wewnętrznych regulacji nie tylko do prawa UE, ale także do prawa międzynarodowego? Czy w istocie krajowe standardy bezpieczeństwa żywności powinny czerpać nie tylko wyłącznie z prawa UE, ale także ze standardów Codex Alimentarius?

Celem niniejszego artykułu jest porównanie skutku standardów bezpieczeństwa żywności Codex Alimentarius w dwóch porządkach prawnych – polskim i słowackim. Pozwoli to na dostrzeżenie ewentualnych wad w implementacji międzynarodowych standardów jakości żywności w jednym lub dwóch z uwzględnianych w artykule porządków prawa krajowego. Identyfikacja tychże wad może przyczynić się do sformułowania ewentualnych postulatów w zakresie wdrażania międzynarodowych norm bezpieczeństwa żywności.

Realizacja celu artykułu możliwa jest po przybliżeniu: 1) funkcjonowania Komisji Codex Alimentarius, 2) udziału Polski i Słowacji w pracach tejże Komisji, 3) charakteru prawnego i istoty jej standardów oraz 4) polskiego i słowackiego podejścia do skutku tychże standardów w krajowych porządkach prawnych w kontekście członkostwa w Unii Europejskiej (a tym samym ich wpływu na krajowe standardy jakości żywności).

⁵ T. Srogosz, *Globalne zarządzanie bezpieczeństwem żywności. Aspekty prawne*, Warszawa 2022, s. 278; por. C. Downes, *The Impact of WTO SPS Law on EU Food Regulations*, Cham–Heidelberg–New York–Dordrecht–London 2014, s. 221–241; A.W. Randell, *International Food Standards. The Work of Codex*, [w:] *International Standards for Food Safety*, eds N. Rees, D. Watson, Gaithersburg 2000, s. 6–7.

Komisja Codex Alimentarius

Komisja Kodeksu Żywnościowego ustanowiona została przez Konferencję Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa (FAO, Food and Agriculture Organization of United Nations) oraz Radę Wykonawczą Światowej Organizacji Zdrowia (WHO, World Health Organization). Podczas wspólnej konferencji FAO i WHO w 1962 r. przyjęto *Joint FAO/WHO Programme on Food Standards*, który miał być realizowany przez Komisję Codex Alimentarius⁶. Można zatem stwierdzić, że Komisja jest wspólnym organem pomocniczym Konferencji FAO i Rady Wykonawczej WHO.

Zgodnie z art. 1 statutu Komisji Codex Alimentarius do jej zadań należy:

- 1) ochrona zdrowia konsumentów i zapewnienie uczciwych praktyk w handlu żywnością;
- 2) promowanie koordynacji wszystkich prac podejmowanych nad standardami żywności przez międzyrządowe i pozarządowe organizacje;
- 3) ustalanie priorytetów oraz inicjowanie i przewodniczenie nad przygotowaniem projektów standardów przy pomocy odpowiednich organizacji;
- 4) finalizowanie tychże standardów i publikowanie w Kodeksie Żywnościowym jako standardów powszechnych lub regionalnych, razem z innymi standardami międzynarodowymi sfinalizowanymi przez inne organy, o ile jest to praktykowane;
- 5) poprawianie opublikowanych standardów, gdy jest to zgodne z postępem w dziedzinie spraw żywnościowych i zdrowotnych.

Kompetencje Komisji sprowadzają się do implementacji i administrowania *Joint FAO/WHO Food Standards Programme* (art. 1 statutu Komisji). Komisja została powołana przede wszystkim w celu opracowywania, publikowania i modyfikowania standardów bezpieczeństwa żywności. Pozostałe kompetencje określone w art. 5–8

⁶ *Joint FAO/WHO Programme on Food Standards (Codex Alimentarius)*, World Health Organization, Executive Board, Thirty-First Session, Provisional Agenda Item 2.0, EB 31/30, 14.12.1963, apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/136535/EB31_30_eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y [dostęp: 15.10.2023].

statutu (np. ustanawianie odpowiednich organów pomocniczych) mają już raczej charakter drugorzędny i służą głównemu zadaniu w postaci opracowywania standardów⁷.

Członkostwo w Komisji otwarte jest dla państw należących do FAO i WHO (art. 2 statutu Komisji). W listopadzie 2023 r. lista członków Komisji liczyła 188 państw. Do nich należy dodać jeszcze UE, która jako regionalna organizacja gospodarcza jest członkiem Komisji od 2003 r.⁸ Polska jest państwem założycielskim Komisji (jest członkiem od 1963 r.) z racji swoich doświadczeń związanych z udziałem w rozwoju wcześniejszej regionalnej inicjatywy o podobnych zadaniach – Codex Alimentarius Europaeus. Polska włączyła się do prac nad Kodeksem Żywnościowym po tym, jak w 1957 r. jako jedno z nielicznych państw powołała Polski Komitet ds. Europejskiego Kodeksu Żywnościowego działający przy Polskim Komitecie Normalizacyjnym. Aktywny udział w pracach nad kodeksem brał Stanisław Krauze, który już w 1948 r. zgłosił propozycję Żywnościowego Kodeksu Europejskiego⁹. Następnie został wiceprzewodniczącym Europejskiej Rady do spraw Kodeksu Żywnościowego.

Na oficjalnej stronie Komisji Codex Alimentarius przy Czechach i Słowacji jako rok przystąpienia widnieje 1994. Czechosłowacja nie była państwem założycielskim Komisji (nie brała udziału w pierwszym posiedzeniu Komisji w 1963 r.¹⁰). Przystąpiła do prac Komisji jako członek w czasie jej funkcjonowania. Po rozpadzie Czechosłowacji zarówno na forum międzynarodowym, jak i w nowo powstałych państwach przyjęto, że członkostwo w FAO i WHO wygasło, podobnie jak w ONZ¹¹. Tym samym Czechy i Słowacja musiały wystąpić

⁷ T. Srogosz, *Globalne zarządzanie bezpieczeństwem żywności...*, op. cit., s. 108–109.

⁸ *Codex Alimentarius. International Food Standards: Members*, fao.org/fao-who-codexalimentarius/about-codex/members/en [dostęp: 13.10.2023].

⁹ S. Krauze, *II Międzynarodowe sympozjum w Amsterdamie poświęcone sprawie substancji obcych i synergicznych w żywności, 9–12.07.1956 r.*, „Roczniki Państwowego Zakładu Higieny” 1957, t. 8, nr 1, s. 100.

¹⁰ *Report of the first session of the Joint FAO/WHO Codex Alimentarius Commission*, Rome, 25 June – 3 July 1963, fao.org/3/66479e/66479E00.htm [dostęp: 13.10.2023].

¹¹ J. Crawford, *The Creation of States in International Law*, Oxford–New York 2007, s. 402.

z nowym wnioskiem o członkostwo w tych organizacjach, a w konsekwencji również w Komisji. Miało to miejsce w 1994 r.¹²

Zadania członków Komisji realizują m.in. punkty kontaktowe Codex Alimentarius, które organizacyjnie umiejscowione są w ramach struktur administracyjnych państw członkowskich. Do ich funkcji należy np. utrzymywanie łączności między państwem członkowskim a Komisją i innymi państwami członkowskimi, koordynacja odpowiednich działań Komisji w państwie członkowskim, zapewnienie obiegu standardów Codex Alimentarius w państwach członkowskich, przysyłanie uwag dotyczących tych standardów do Komisji i jej organów pomocniczych, informowanie Komisji o składzie uczestników jej posiedzeń, promowanie działalności Komisji na poziomie krajowym, m.in. przez prowadzenie zbiorów tekstów Kodeksu Żywnościowego¹³. W Polsce funkcję punktu kontaktowego realizuje Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych powołana ustawą z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych¹⁴. Zgodnie z art. 17 ustawy do zadań Inspekcji należy m.in. współpraca lub uczestnictwo w międzynarodowych organizacjach zajmujących się jakością handlową artykułów rolno-spożywczych oraz międzynarodowym obrotem artykułami rolno-spożywczymi. W tym celu w ramach Inspekcji powołano Biuro Współpracy Międzynarodowej, które prowadzi Punkt Kontaktowy Komisji Kodeksu Żywnościowego dla Polski, w tym opiniuje dokumenty Codex Alimentarius, koordynuje przygotowanie polskich delegatów na spotkania Komisji, utrzymuje kontakt z polskimi ekspertami i instytucjami współpracującymi oraz formułuje stanowiska Polski w sprawach dokumentów Codex Alimentarius¹⁵.

¹² Zob. także: *The Codex Alimentarius Commission (CAC)*, Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum – Výskumný ústav potravinársky, vup.sk/en/index.php?mainID=29&navID=39 [dostęp: 13.10.2023].

¹³ T. Srogosz, *Globalne zarządzanie bezpieczeństwem żywności...*, *op. cit.*, s. 111.

¹⁴ Dz.U. z 2001 r., nr 5, poz. 44 ze zm.; *Codex Alimentarius. International Food Standards: Members: Poland*, fao.org/fao-who-codexalimentarius/about-codex/members/detail/en/c/15632 [dostęp: 18.10.2023].

¹⁵ Zob. T. Srogosz, *Globalne zarządzanie bezpieczeństwem żywności...*, *op. cit.*, s. 111–112; *Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych: Współpraca międzynarodowa*, gov.pl/web/ijhars/wspolpraca-miedzynarodowa [dostęp: 13.10.2023].

W Republice Słowackiej według informacji zawartej na oficjalnej stronie Kodeksu funkcję punktu kontaktowego Komisji pełni Departament Bezpieczeństwa Żywności i Wyżywienia utworzony w ramach Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi¹⁶. Do jego zadań należy m.in. obsługa dziewięciu krajowych punktów kontaktowych w zakresie bezpieczeństwa łańcucha żywnościowego na poziomie europejskim i międzynarodowym, w tym w ramach współpracy z Europejskim Urzędem ds. Bezpieczeństwa Żywności, Komisją Codex Alimentarius oraz Organizacją Współpracy Gospodarczej i Rozwoju. Ponadto koordynuje prace badawcze i gromadzenie danych w zakresie bezpieczeństwa łańcucha żywnościowego, organizuje międzynarodowe konferencje dotyczące żywności oraz upowszechnia wiedzę na temat bezpieczeństwa żywności, publikując odpowiednie materiały informacyjne¹⁷.

Komisja ustanawia komitety biorące bezpośrednio udział w opracowywaniu konkretnych standardów żywnościowych. Dzieli się je na: koordynacyjne komitety regionalne (*joint FAO/WHO regional coordinating committees*), komitety przedmiotowe (*general subject committees*) oraz komitety do spraw towarów (*commodity committees*). Ich skład jest ograniczony do państw regionu geograficznego lub państw, które wyraziły wolę udziału w pracach określonego komitetu (zazwyczaj są to państwa, które mają największy udział w handlu lub produkcji określonych towarów żywnościowych)¹⁸. Komitety przedmiotowe powoływane są w celu opracowywania i analizowania standardów i metod ogólnych dotyczących szerszej grupy produktów. Zaliczyć do nich należy: Komitet do spraw Zanieczyszczeń w Żywności (Codex Committee on Contaminants in Foods), Komitet do spraw Dodatków do Żywności (Codex Committee on Food Additives), Komitet do spraw Higieny Żywności (Codex

¹⁶ *Codex Alimentarius. International Food Standards: Members: Slovakia*, fao.org/fao-who-codexalimentarius/about-codex/members/detail/en/c/15617 [dostęp: 18.20.2023].

¹⁷ *O nas. Odbor bezpečnosti potravín a výživy*, Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka, mprs.sk/?navID=47&slD=111&navID2=228 [dostęp: 20.10.2023].

¹⁸ T. Srogosz, *Globalne zarządzanie bezpieczeństwem żywności...*, *op. cit.*, s. 130.

Committee on Food Hygiene), Komitet do spraw Systemów Certyfikacji i Inspekcji Żywności Importowanej i Eksportowanej (Codex Committee on Food Import and Export Certification and Inspection Systems), Komitet do spraw Etykietowania Żywności (Codex Committee on Food Labelling), Komitet do spraw Zasad Ogólnych (Codex Committee on General Principles), Komitet do spraw Metod Analizy i Pobierania Próbek (Codex Committee on Methods of Analysis and Sampling), Komitet do spraw Wyżywienia i Żywności do Specjalnego Przeznaczenia Dietetycznego (Codex Committee on Nutrition and Foods for Special Dietary Uses), Komitet do spraw Pozostałości Pestycydów (Codex Committee on Pesticide Residues) oraz Komitet do spraw Pozostałości Leków Weterynaryjnych w Żywności (Codex Committee on Residues of Veterinary Drugs in Foods)¹⁹. Komisja Codex Alimentarius powołała następujące, działające obecnie, komitety do spraw towarów: Komitet do spraw Ryb i Produktów Rybnych (Codex Committee on Fish and Fishery Products), Komitet do spraw Świeżych Owoców i Warzyw (Codex Committee on Fresh Fruits and Vegetables), Komitet do spraw Tłuszczów i Olejów (Codex Committee on Fats and Oils) oraz Komitet do spraw Przypraw i Ziół Kulinarnych (Codex Committee on Spices and Culinary Herbs). Aktywność pozostałych komitetów została zawieszona z uwagi na to, że wypracowały już odpowiednie standardy. Należą do nich: Komitet do spraw Produktów z Kakao i Czekolady (Codex Committee on Cocoa Products and Chocolate, ostatnie posiedzenie odbyło się w 2001 r.), Komitet do spraw Płatków i Nasion (Codex Committee on Cereals, Pulses and Legumes, ostatnie posiedzenie odbyło się w 1994 r.), Komitet do spraw Mleka i Produktów Mlecznych (Codex Committee on Cereals, Pulses and Legumes, ostatnie posiedzenie odbyło się w 2010 r.), Komitet do spraw Higieny Mięsa (Codex Committee on Meat Hygiene, ostatnie posiedzenie odbyło się w 2005 r.), Komitet do spraw Naturalnych Wód Mineralnych (Codex Committee on Natural Mineral Waters, ostatnie posiedzenie odbyło się w 2008 r.), Komitet do spraw Przetworzonych Owoców i Warzyw

¹⁹ *Ibidem*, s. 133–141; *Codex Alimentarius. International Food Standards: General Subject Committees*, fao.org/fao-who-codexalimentarius/committees/general-subject-committees/en [dostęp: 23.10.2023].

(Codex Committee on Processed Fruits and Vegetables, ostatnie posiedzenie odbyło się korespondencyjnie w 2020 r.), Komitet do spraw Cukrów (Codex Committee on Sugars, ostatnie posiedzenie odbyło się w 2000 r.), Komitet do spraw Protein Warzywnych (Codex Committee on Vegetable Proteins, ostatnie posiedzenie odbyło się w 1989 r.). Zadaniem komitetów do spraw towarów jest opracowywanie odpowiednich standardów odpowiadających zakresowi przedmiotowemu właściwego komitetu²⁰.

W opracowywaniu konkretnego standardu Codex Alimentarius biorą udział odpowiednie komitety oraz państwa członkowskie, jednak ostateczna decyzja należy do Komisji. Powinna być ona podjęta w drodze konsensusu, jednak w przypadku jego braku może zapaść zwykłą większością głosów państw członkowskich²¹. Głosowanie większościowe nie jest niczym wyjątkowym w organach organizacji międzynarodowych, jeśli dotyczy uchwał niewiążących dla państw. Wtedy, gdy podejmowane jest w stosunku do uchwał wiążących wszystkie państwa członkowskie, należy już mówić o ponadnarodowym, a nie międzyrządowym modelu współpracy (zarządzania). Tendencją do takiego ponadnarodowego wzorca decyzyjnego charakteryzuje się globalne zarządzanie regulowane tzw. globalnym prawem administracyjnym. To właśnie w historii Komisji Codex Alimentarius można było zaobserwować taki trend, kiedy to część uchwał dotyczących przyjęcia standardów żywnościowych podejmowana była przy użyciu procedury przewidującej głosowanie większościowe i to po ciężkiej „batalii” stoczonej w komitetach (mimo że praktyka Komisji powinna sprowadzać się do poszukiwania konsensusu)²². Takiej batalii nie byłoby, gdyby wątpliwości nie

²⁰ T. Srogosz, *Globalne zarządzanie bezpieczeństwem żywności...*, op. cit., s. 141–142; *Codex Alimentarius. International Food Standards: Commodity Committees*, fao.org/fao-who-codexalimentarius/committees/commodity-committees/en [dostęp: 23.10.2023].

²¹ Zob. *Procedures for the Elaboration of Codex Standards and Related Texts*, [w:] *Codex Alimentarius Procedural Manual*, 26 ed., Rome 2018, fao.org/documents/card/en/c/l8608EN, s. 29–40 [dostęp: 23.10.2023].

²² Zob. M. Burkard, *The Ractopamine Dispute in the Codex Alimentarius Commission*, „European Journal of Risk Regulation” 2012, vol. 3, no. 4, s. 612; Report of the Twenty-First Session of the Joint FAO/WHO Codex Alimentarius Commission, Rome 3–8 July 1995, „Alinorm” 95/37, fao.org/3/v7950e/V7950E00.

budził niewiążący charakter uchwał. Jednakże, okazało się inaczej. Utwardzenie standardów Codex Alimentarius na skutek ich uznania w ramach regulacji WTO po 1995 r. (o czym traktuje następny punkt artykułu) zmusiło państwa członkowskie i UE do większego zaangażowania w proces decyzyjny Komisji, a tym samym niejednokrotnie prowadziło do niepowodzenia konsensusu.

Standardy Codex Alimentarius

Uchwały Komisji Codex Alimentarius ustanawiające standardy Kodeksu Żywnościowego zaliczyć należy do kategorii uchwał organów organizacji międzynarodowych. Te ostatnie dzielą się na źródła prawa międzynarodowego (czyli *hard law*, obok umów międzynarodowych, zwyczajów i aktów jednostronnych państw) oraz akty „prawa miękkiego” (*soft law*, niewiążące w stosunku do państw). Wykluczyć należy kategorię pośrednią, ponieważ trudno jest mówić o aktach prawnych „na wpół wiążących”. Czy zatem uchwały Komisji zalicza się do źródeł prawa międzynarodowego publicznego (*hard law*), czy do dokumentów niewiążących prawnie (*soft law*)? Odpowiedź na to pytanie oraz na pytanie o naturę (istotę) tychże standardów warunkuje dalsze rozważania dotyczące ich skutku w krajowych porządkach prawnych na przykładzie prawa polskiego i prawa słowackiego.

W pierwszej kolejności odróżnić należy uchwałę Komisji Codex Alimentarius od standardu Codex Alimentarius. Uchwała Komisji podejmowana jest w drodze konsensusu lub większością głosów obecnych podczas głosowania przedstawiciele państw członkowskich i sprowadza się do przyjęcia przez organ standaryzacyjny, jakim jest Komisja Codex Alimentarius, norm technicznych dotyczących poszczególnych cech jakościowych produktów żywnościowych (standardy branżowe), higieny, etykietowania, substancji

htm#TOC, s. 9–10 [dostęp: 23.10.2023] – głosowanie dotyczące hormonów wzrostu; Report of the Fifth Session of the Codex Committee on Natural Mineral Waters, Thun, Switzerland, 3–5 October 1996, „Alinorm” 97/20, fao.org/fao-who-codexalimentarius/meetings/archives/en/?y=1997&s=1995 [dostęp: 13.10.2023].

dodatkowych, kontroli i certyfikacji, żywienia, zanieczyszczeń, pozostałości leków weterynaryjnych, pozostałości pestycydów (standardy ogólne) i metod (np. analizy zanieczyszczeń)²³. Normy techniczne zawarte są w dokumencie nazywanym standardem²⁴. Uchwały Komisji ujęte są natomiast w jej raportach i brzmią np. następująco: „the Commission adopted the MRLs for growth-promoting hormones”²⁵. Na poziomie międzynarodowym można dyskutować o wiążącym lub niewiążącym charakterze, jako *soft law* lub *hard law*, uchwały Komisji, której adresatami są państwa członkowskie. Konsekwencją ewentualnej mocy wiążącej takiej uchwały jest konieczność zapewnienia na krajowym (unijnym) rynku produktami spożywczymi jakości żywności odpowiadającej normom technicznym konkretnego standardu Codex Alimentarius. Bardziej precyzyjnie należy tu mówić o obowiązku inkorporacji (dostosowania, *conformity, compliance*) standardów Codex Alimentarius do krajowych (unijnych) regulacji technicznych i środków sanitarnych²⁶.

Kwestia mocy wiążącej uchwał Codex Alimentarius dyskutowana może być z perspektywy: sposobu głosowania nad uchwałami oraz ich stosunku do obowiązujących umów międzynarodowych. Wykluczyć należy podstawę w postaci regulacji statutu organu międzynarodowego stanowiącej o mocy wiążącej uchwał tego organu, ponieważ statut Komisji takiego postanowienia po prostu nie zawiera. W przypadku przyjęcia uchwały Komisji w sprawie odpowiedniego standardu żywnościowego w drodze konsensusu można mówić o jej mocy wiążącej z uwagi na jednomyślny rezultat prac nad normami technicznymi, z wyjątkiem tych uchwał, które

²³ *Codex Alimentarius. International Food Standards: Codex Texts*, fao.org/fao-who-codexalimentarius/codex-texts/en [dostęp: 24.10.2023].

²⁴ Zob. B. Fischer, *Status norm normalizacyjnych i Polskiego Komitetu Normalizacyjnego – zagadnienia wybrane*, „Kwartalnik Prawa Publicznego” 2015, t. 13, nr 4, s. 5–21.

²⁵ *Report of the Twenty-First Session of the Joint FAO/WHO...*, *op. cit.*

²⁶ *European Communities – Measures Concerning Meat and Meat Products (Hormones), Report of the Appellate Body*, WT/DS26/AB/R, WT/DS48/AB/R, AB-1997-4, 16.01.1998, pkt 163, s. 66, wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds26_e.htm [dostęp: 24.10.2023].

odnoszą się do standardów w formie wytycznych lub zasad²⁷. Można nawet pokusić się o porównanie takiej uchwały do serii aktów jednostronnych wszystkich państw członkowskich.

W przypadku uchwał Komisji podjętych w drodze głosowania większościowego ewentualna moc wiążąca takiej uchwały może być uzasadniona w inny sposób, który notabene ma zastosowanie także w odniesieniu do uchwał przyjętych w drodze konsensusu po 1 stycznia 1995 r., czyli po wejściu w życie porozumienia WTO w sprawie stosowania środków sanitarnych i fitosanitarnych²⁸. Przed tą datą uchwały Komisji podjęte w drodze konsensusu były wiążące, natomiast uchwały podjęte w głosowaniu większościowym nie były wiążące do czasu wyraźnej zgody na ich stosowanie przez państwo członkowskie²⁹. Po 1 stycznia 1995 r. wszystkie standardy Codex Alimentarius (zarówno te przyjęte w drodze konsensusu, jaki i te przyjęte w drodze głosowania większościowego) stały się punktem odniesienia dla środków sanitarnych i fitosanitarnych w ramach systemu WTO niezależnie od daty ich przyjęcia (przed lub po 1 stycznia 1995 r.). Na podstawie art. 3 ust. 1 porozumienia WTO w sprawie stosowania środków sanitarnych i fitosanitarnych³⁰ członkowie WTO zobowiązani są „w celu możliwie najszerszego zharmonizowania środków sanitarnych i fitosanitarnych”, aby opierać „swe środki sanitarne lub fitosanitarne na międzynarodowych normach, wytycznych lub zaleceniach, jeżeli takie istnieją”. Związanie uchwałami organu organizacji międzynarodowej podjętymi na podstawie głosowania większości państw członkowskich może mieć miejsce,

²⁷ Por. K. Skubiszewski, *Uchwały prawotwórcze organizacji międzynarodowych. Przegląd zagadnień i analiza wstępna*, Poznań 1965, s. 26–27; T. Srogosz, *Globalne zarządzanie bezpieczeństwem żywności...*, op. cit., s. 197.

²⁸ Multilateral Marrakesh Agreement establishing the World Trade Organization (with final act, annexes and protocol). Concluded at Marrakesh on 15 April 1994, „United Nations Treaty Series” 1995, vol. 1867, no. 31847, s. 493.

²⁹ S. Shubber, *Codex Alimentarius Commission under International Law*, „International & Comparative Law Quarterly” 1972, vol. 21, no. 4, s. 649; J.-P. Dobbert, *Le Codex Alimentarius, vers une nouvelle méthode de réglementation internationale*, „Annuaire français de droit international” 1969, vol. 15, s. 712–717.

³⁰ Porozumienie [WTO] w sprawie stosowania środków sanitarnych i fitosanitarnych (Dz.Urz. UE L 336 z 23.12.1994).

gdy dopuszcza to statut lub inna umowa międzynarodowa zawarta przez państwa członkowskie. Funkcję taką w odniesieniu do standardów Codex Alimentarius pełni zatem porozumienie WTO w sprawie stosowania środków sanitarnych i fitosanitarnych, które doprowadziło do ich utwardzenia³¹. Potwierdził to panel WTO w sprawie *European Communities – Trade Description of Sardines*, rozważając istotę standardów międzynarodowych na podstawie TBT³² oraz w sprawie *European Communities Measures Concerning Meat and Meat Products (Hormones)*³³. Można założyć, że wszystkie uchwały Komisji przyjmujące standardy Codex Alimentarius (poza wytycznymi i zasadami) mają charakter wiążący i prawotwórczy. Nasuwa się pytanie, czy istnieje możliwość wykorzystania opcji *contracting out* tam, gdzie członek głosował przeciwko uchwale Komisji. Jeśli jest to państwo nienależące do WTO, odpowiedź powinna być twierdząca. Jeśli jest to natomiast członek WTO, taka opcja jest bezskuteczna, w związku ze związaniem postanowieniem art. 3 ust. 1 porozumienia WTO w sprawie stosowania środków sanitarnych i fitosanitarnych, które w istocie czyni z Komisji organ zbliżony do organu ponadnarodowego (*global food safety governance body*)³⁴.

Konkludując, należy stwierdzić, że wszystkie uchwały Komisji przyjmujące standardy żywnościowe (poza wytycznymi i zasadami) są wiążące w stosunku do państw członkowskich WTO, a więc także w stosunku do Polski i Słowacji. Wynika to albo z zasady konsensusu, albo ze zobowiązania określonego w art. 3 ust. 1 porozumienia WTO w sprawie stosowania środków sanitarnych lub fitosanitarnych. Inaczej mówiąc, wiążące prawnie jest przyjęcie standardu przez Komisję na jej posiedzeniu. Konsekwencją takiego związania

³¹ T. Srogosz, *Globalne zarządzanie bezpieczeństwem żywności...*, op. cit., s. 199.

³² *European Communities – Trade Description of Sardines – Report of the Panel*, WTO Doc WT/DS231/R, 29.5.2002, wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds231_e.htm, s. 73 [dostęp: 25.10.2023].

³³ *European Communities Measures Concerning Meat and Meat Products (Hormones) Complaint by the United States. Report of the Panel*, WT/DS/26/R/USA, 18 August 1997, s. 177–179, wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds26_e.htm [dostęp: 25.10.2023].

³⁴ Inaczej zob. T. Srogosz, *Globalne zarządzanie bezpieczeństwem żywności...*, op. cit., s. 203.

prawnego jest obowiązek oparcia krajowych środków sanitarnych lub fitosanitarnych na standardach Codex Alimentarius. Inaczej mówiąc, standard Codex Alimentarius powinien być podstawą krajowych środków sanitarnych i fitosanitarnych. W orzecznictwie WTO używa się pojęcia inkorporacji standardów międzynarodowych do krajowych środków, która polega na dostosowaniu tych ostatnich do standardów (*conform to*)³⁵. Owo dostosowanie (*conformity, compliance*) nie musi sprowadzać się do całkowitej inkorporacji, lecz może ograniczać się do dostosowania środków krajowych do niektórych norm technicznych standardu (tych „odpowiednich”). Celem nie jest tu zatem skuteczne stosowanie standardu międzynarodowego (norm technicznych) w porządku krajowym, ale unikanie niczym nieuzasadnionych barier (sanitarnych lub technicznych) w handlu międzynarodowym, dlatego też krajowe środki nie mogą prezentować wyższego poziomu ochrony niż standardy międzynarodowe, chyba że jest to naukowo uzasadnione. Taka harmonizacja krajowych środków sanitarnych i fitosanitarnych w ramach WTO nie zapewnia stosowania prawa WTO w krajowych porządkach prawnych (jak w przypadku implementacji prawa unijnego), lecz ujednocila poziomy ochrony technicznej i sanitarnej na gruncie krajowym, służące niezakłóconemu handlowi międzynarodowemu, w tym produktów rolnych i spożywczych³⁶.

Pamiętać należy o tym, że część państw należących do Komisji Codex Alimentarius jest jednocześnie członkami UE, która sama jako organizacja jest od 2003 r. członkiem Komisji. Rada UE podjęła decyzję o akcesji do Komisji tuż po wejściu w życie rozporządzenia 178/2002 – 17 listopada 2003 r.³⁷ Zgodnie z deklaracją WE dołączoną do decyzji Rady 822/2003 kompetencje realizowane w Komisji podzielone zostały na: 1) kompetencje Wspólnot Europejskich (od 2009 r. UE), 2) kompetencje państw członkowskich i 3) kompetencje

³⁵ *European Communities – Measures Concerning Meat and Meat Products (Hormones). Report of the Appellate Body, op. cit., pkt 163, s. 66.*

³⁶ T. Srogosz, *Globalne zarządzanie bezpieczeństwem żywności...*, *op. cit.*, s. 278.

³⁷ Decyzja Rady 822/2003 z dnia 17 listopada 2003 r. w sprawie przystąpienia Wspólnoty Europejskiej do Komisji Kodeksu Żywnościowego (Dz.Urz. UE L 309/14 z 26.11.2003), s. 666.

wspólne. Unia Europejska ma wyłączne kompetencje w zakresie tych punktów porządku dziennego Komisji i jej organów pomocniczych, które dotyczą harmonizacji norm odnoszących się do niektórych produktów rolnych, środków spożywczych, dodatków do żywności, substancji zanieczyszczających, leków weterynaryjnych, pestycydów, ryb i produktów rybołówstwa, w tym także do etykietowania, metod analiz i pobierania próbek, jak również kodeksów i wytycznych w zakresie higieny, o tyle o ile prawodawstwo unijne ujednotacza całkowicie lub w dużym stopniu odnośne dziedziny w tych obszarach. Ponadto dotyczy to również zagadnień handlu międzynarodowego tak dalece, jak wiąże się to z celami Komisji, w szczególności z ochroną zdrowia konsumentów i zapewnianiem uczciwych praktyk w obrocie żywnością. Kompetencje państw UE obejmują te punkty porządku dziennego, które dotyczą spraw organizacyjnych (np. zagadnienia prawne lub budżetowe) i proceduralnych (np. wybór przewodniczącego, przyjęcie porządku dziennego, przyjęcie sprawozdań). Kompetencje wspólne przyznane zostały natomiast w następujących obszarach (w stopniu, w jakim środki w nich przewidziane wchodzą w zakres działań Kodeksu Żywnościowego i w przypadkach gdy UE jest uprawniona do harmonizacji danych obszarów, które jednak zostały zharmonizowane tylko w części): a) polityka rolna ogólnie, łącznie z harmonizacją norm odnoszących się do życia i zdrowia zwierząt lub roślin; b) zbliżenie przepisów ustawowych, wykonawczych lub administracyjnych państw członkowskich w obszarach dotyczących życia lub zdrowia ludzi, zwierząt bądź roślin; c) środki polityki ochrony zdrowia publicznego i środki ochrony konsumentów; d) polityka w zakresie badań i rozwoju technologii; e) polityka w dziedzinie ochrony środowiska; f) polityka rozwoju; g) pozostałe polityki UE, które mogą dotyczyć nawet tylko częściowo określonych działań Komisji.

Na posiedzeniach Komisji Codex Alimentarius głosuje i wydaje oświadczenia przedstawiciel Komisji Europejskiej, jeśli wykonywane są wyłączne kompetencje UE. W przypadku głosowania UE organizacji przysługuje liczba głosów odpowiadająca liczbie jej państw członkowskich, przy czym, jeśli głosuje UE, to z prawa do głosowania nie mogą korzystać już państwa członkowskie i odwrotnie. Państwa członkowskie mogą zabierać głos, ale tylko w celu poparcia lub

rozwięnięcia unijnego stanowiska. W sytuacji, gdy punkty porządku dziennego obejmują wyłączne kompetencje państw członkowskich, to one głosują i zabierają głos. W przypadku, gdy przedmiotem obrad są kompetencje wspólne, stanowisko jest przedstawiane przez Komisję Europejską, natomiast państwa członkowskie mogą zabrać głos w celu poparcia lub rozwięnięcia wspólnego stanowiska po należyтым skoordynowaniu opinii. Głosują z kolei państwa członkowskie lub Komisja Europejska zgodnie ze wspólnym stanowiskiem. Decyzję, kto będzie głosować, podejmuje się zgodnie z tym, czyje kompetencje przeważają (UE lub państw członkowskich)³⁸.

Unia Europejska (do 2009 r. Wspólnota Europejskie) jest także od 1 stycznia 1995 r. członkiem WTO i stroną porozumienia WTO w sprawie stosowania środków sanitarnych i fitosanitarnych. Tym samym zgodnie z art. 3 ust. 1 powyższego porozumienia podstawę jej standardów bezpieczeństwa żywności, tam gdzie objęte są one kompetencjami UE, stanowią standardy Codex Alimentarius. Nasuwa się pytanie, czy w tym zakresie nie ma jakiegoś ograniczenia czasowego, związanego, po pierwsze, z tym, że UE nie była członkiem Komisji przed 2003 r., a po drugie, z tym, że znaczna część standardów Komisji przyjęta została przed wejściem w życie porozumienia WTO w sprawie stosowania środków sanitarnych i fitosanitarnych (1 stycznia 1995 r.). W art. 3 ust. 1 porozumienia mowa jest o „international standards, guidelines or recommendations, where they exist”. Wydawałoby się, że chodzi o wszystkie „istniejące” standardy Codex Alimentarius, ale wątpliwości zrodziły się po następującym zarzucie przedstawicieli UE w sprawie hormonów wzrostu:

The European Communities finally argues that the process which led to the adoption of the Codex standards started long before the entry into force of the SPS Agreement and was only completed six months after that date; at the time the standards were discussed, Codex members were, therefore, according to the European Communities, unaware of the fact that the Codex standards, which within the Codex system are only of an advisory nature, would in the future become „binding” by virtue of the SPS Agreement; The European Communities seems

³⁸ *Ibidem*; T. Srogosz, *Globalne zarządzanie bezpieczeństwem żywności...*, *op. cit.*, s. 114–116.

to consider this element as a reason to disregard these Codex standards in this dispute³⁹.

Z powyższego wynika, że zgodnie ze stanowiskiem WE (UE) art. 3 ust. 1 porozumienia WTO w sprawie stosowania środków sanitarnych i fitosanitarnych utwardził te standardy, które opracowane zostały i przyjęte po 1 stycznia 1995 r. Do powyższej opinii panel WTO odniósł się w następujący sposób:

Therefore, as a panel making a finding on whether or not a Member has an obligation to base its sanitary measure on international standards in accordance with Article 3.1, we only need to determine whether such international standards exist; for these purposes, we need not consider [...] whether the period during which they have been discussed or the date of their adoption was before or after the entry into force of the SPS Agreement⁴⁰.

W przypisie do powyższego stwierdzenia panel dodał jednak: „We recall in this respect that the Codex standards in dispute have in any event been adopted in July 1995, i.e., subsequent to the entry into force of the SPS Agreement on 1 January 1995”⁴¹. Można skonstatować, że kwestia mocy wiążącej standardów Codex Alimentarius przyjętych przed dniem 1 stycznia 1995 r. nie została rozstrzygnięta. Wprawdzie w art. 3 ust. 1 porozumienia WTO w sprawie stosowania środków sanitarnych i fitosanitarnych mowa jest o *standards where they exist*, to już z orzecznictwa panelu WTO i stanowiska samej WE (UE) nie wynika jednoznacznie, że art. 3 ust. 1 obejmuje swoim zakresem standardy przyjęte przed wejściem w życie porozumienia.

Nasuwa się drugie, zasygnalizowane wyżej, pytanie, czy UE związana jest standardami Codex Alimentarius przyjętymi przed 2003 r., czyli przed przystąpieniem UE do Komisji? Takie standardy przyjmowane były przez państwa należące do WE, a nie przez WE. Wbrew zasadzie *pacta tertiis nec nocent nec prosunt* uznać należy, że przyjmując na siebie w 1995 r. zobowiązanie płynące z art. 3 ust. 1 porozumienia WTO w sprawie środków sanitarnych i fitosanitarnych, WE

³⁹ *European Communities – Measures Concerning Meat and Meat Products (Hormones). Complaint by the United States...*, *op. cit.*, § 8.68.

⁴⁰ *Ibidem*, § 8.69.

⁴¹ *Ibidem*, s. 178.

(UE) związana została istniejącymi w dniu 1 stycznia 1995 r. standardami Codex Alimentarius, mimo że nie była wtedy członkiem Komisji.

Przede wszystkim założyć można, że w ramach swoich kompetencji w zakresie prawa żywnościowego UE związana jest standardami Codex Alimentarius, czyli ma obowiązek oprzeć swoje regulacje dotyczące bezpieczeństwa żywności na tychże standardach. Wątpliwości budzić może kwestia standardów przyjętych przed 1 stycznia 1995 r. Tym samym standardy Codex Alimentarius, przez dostosowane do nich unijne regulacje dotyczące bezpieczeństwa żywności, w tym poszczególnych produktów spożywczych, pośrednio implementowane są w państwach członkowskich UE w formie rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady, rozporządzeń wykonawczych lub za pomocą dyrektyw unijnych. Taki stan rzeczy spowodował, że państwa UE w pewnym sensie „zapomniały” o standardach Codex Alimentarius, uznając, że wystarczy w zakresie bezpieczeństwa żywności respektowanie unijnego prawa żywnościowego. Czy jest to jednak słuszne podejście, skoro państwa jako podmioty prawa międzynarodowego publicznego są związane normami prawnymi tego systemu, w tym zawartymi w wiążących uchwałach organów organizacji międzynarodowych? Czy dostosowanie prawa krajowego do unijnego prawa żywnościowego zwalnia państwo od przestrzegania wiążących ją uchwał Komisji Codex Alimentarius? Czy standardy żywnościowe nie powinny być postrzegane z perspektywy krajowej przez pryzmat zarówno prawa unijnego, jak i uchwał Komisji Codex Alimentarius?

Prawo polskie

W związku z tym, że uchwały Komisji Codex Alimentarius przyjmujące standardy bezpieczeństwa żywności należą do wiążących źródeł prawa międzynarodowego publicznego, są objęte zakresem pojęcia „prawo międzynarodowe” użytego w art. 9 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.⁴², który to statuuje

⁴² Dz.U. z 1997 r., nr 78, poz. 483, dalej jako: Konstytucja RP.

zasadę przestrzegania przez Polskę prawa międzynarodowego. Z przepisu art. 9 Konstytucji RP wynika, że Polska jako podmiot prawa międzynarodowego publicznego, jak i jej organy wewnętrzne, są zobowiązane do respektowania i stosowania powyższych uchwał Komisji⁴³. Problem sprowadza się do tego, że treść takiej uchwały jest zdawkowa i nie nadaje się per se do stosowania (np. „the Commission adopted the MRLs for growth-promoting hormones”). Można, niejako „na siłę”, założyć, że przyjęty standard stanowi składową takiej uchwały, jednak i takie rozumowanie należy odrzucić, skoro standardy nie zawierają norm prawnych, ale normy techniczne, które nie obejmują niezbędnych elementów normy prawnej w postaci hipotezy, dyspozycji i sankcji⁴⁴.

Źródła zobowiązania Polski i jej organów wewnętrznych należy poszukiwać w art. 3 ust. 1 w zw. z aneksem A pkt 3(a) porozumienia WTO. Zgodnie z nim Polska zobowiązana jest do „opierania” swoich środków sanitarnych i fitosanitarnych na standardach Codex Alimentarius⁴⁵. Wspomniane porozumienie stanowi załącznik do porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Handlu⁴⁶, ratyfikowanego przez Polskę w dniu 1 czerwca 1995 r. (porozumienie

⁴³ Por. P. Tuleja, [w:] P. Czarny, M. Florczak-Wątor, B. Naleziński, P. Radzewicz, P. Tuleja, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, wyd. 2, Warszawa 2023, Lex/el.

⁴⁴ T. Srogosz, *Globalne zarządzanie bezpieczeństwem żywności...*, *op. cit.*, s. 181.

⁴⁵ W orzecznictwie WTO używa się pojęcia inkorporacji standardów międzynarodowych do krajowych (unijnych) regulacji i środków. Polega ona na dostosowaniu tych ostatnich do standardów (*conform to*). Owo dostosowanie (*conformity, compliance*) nie musi polegać na całkowitej inkorporacji. Może sprowadzać się do dostosowania regulacji i środków krajowych (unijnych) do niektórych norm technicznych standardu (tych „odpowiednich”). Celem takiego zabiegu nie jest skuteczne stosowanie standardu międzynarodowego (norm technicznych) w porządku krajowym lub unijnym, ale unikanie niczym nieuzasadnionych barier (sanitarnych lub technicznych) w handlu międzynarodowym, dlatego też krajowe (unijne) środki i regulacje nie mogą prezentować wyższego poziomu ochrony niż standardy międzynarodowe, chyba że jest to naukowo uzasadnione. *Ibidem*, s. 277–278; *European Communities – Measures Concerning Meat and Meat Products (Hormones). Report of the Appellate Body...*, *op. cit.*, pkt 109, s. 41.

⁴⁶ Multilateral Marrakesh Agreement establishing the World Trade Organization..., *op. cit.*

weszło w życie w stosunku do Polski dnia 1 lipca 1995 r.)⁴⁷. Publikacja porozumienia WTO miała miejsce w dniu 4 grudnia 1995 r.⁴⁸ Pamiętać należy o tym, że jako załącznik do porozumienia z Marakeszu, zgodnie z art. II ust. 2 tego porozumienia, stanowi ono jego integralną część i jest wiążące dla wszystkich państw WTO.

Z powyższego wynika, że międzynarodowoprawnym źródłem zobowiązania Polski i jej organów do opierania swoich środków sanitarnych i fitosanitarnych na standardach Codex Alimentarius jest zatem porozumienie ustanawiające Światową Organizację Handlu, którego integralną częścią jest m.in. art. 3 ust. 1 w zw. z aneksem A pkt 3(a) porozumienia WTO w sprawie stosowania środków sanitarnych i fitosanitarnych. Konstytucyjna podstawa obowiązku dostosowania polskich środków do standardów Codex Alimentarius zawarta natomiast została w art. 9 w zw. z art. 91 ust. 1 Konstytucji RP. Porozumienie z Marrakeszu, w tym porozumienie w sprawie stosowania środków sanitarnych i fitosanitarnych, stanowią część polskiego porządku prawnego i są bezpośrednio stosowane. Tym samym polskie organy państwowe, w tym organy administracji publicznej, na czele z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Państwową Inspekcją Sanitarną, Inspekcją Weterynaryjną, Państwową Inspekcją Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Inspekcją Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, zobowiązane są do opierania polskich środków sanitarnych i fitosanitarnych na normach technicznych zawartych w standardach Codex Alimentarius.

W jaki sposób to zobowiązanie jest w Polsce realizowane? Na stronie internetowej Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych znajduje się następująca informacja:

co do zasady, dokumenty zatwierdzane przez Komisję Kodeksu Żywnościowego nie są obowiązkowe, mają charakter zaleceń i dobrych praktyk w zakresie produkcji bezpiecznej żywności o wysokiej jakości oraz

⁴⁷ Oświadczenie Rządowe z dnia 31 lipca 1995 r. w sprawie ratyfikacji przez Rzeczpospolitą Polską Porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Handlu (WTO), sporządzonego w Marakeszu dnia 15 kwietnia 1994 r. (Dz.U. z 1995 r., nr 98, poz. 484 ze zm.).

⁴⁸ Obwieszczenie Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie publikacji załączników do Porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Handlu (WTO) z dnia 4 grudnia 1995 r. (Dz.U. z 1996 r., nr 9, poz. 54).

uczciwych praktyk w handlu żywnością; normy te stanowią jednak ważny punkt odniesienia dla Światowej Organizacji Handlu (World Trade Organization) w przypadku sporów dotyczących handlu międzynarodowego; [...] co do zasady normy zatwierdzone przez Komisję Kodeksu Żywnościowego FAO/WHO nie są tłumaczone na języki ojczyste i występują jedynie w sześciu językach oficjalnych: angielskim, francuskim, hiszpańskim, arabskim, chińskim i rosyjskim; jednak, niektóre normy, w porozumieniu z FAO i WHO, zostały przetłumaczone na język polski przez Główny Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, Główny Inspektorat Sanitarny oraz Krajowy Związek Spółdzielni Mleczarskich – Związek Rewizyjny; [...] tłumaczenia wybranych dokumentów sporządzane zostały wyłącznie do celów informacyjnych; dokumenty nie zostały przyjęte ani w żaden sposób zatwierdzone; Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych nie ponosi żadnej odpowiedzialności za ewentualne różnice pomiędzy wersją angielską i polską dokumentu; w celu uniknięcia wątpliwości, w przypadku jakichkolwiek rozbieżności pomiędzy tłumaczeniem na język polski a angielskim oryginałem, pierwszeństwo ma angielska wersja dokumentu; aby uzyskać dostęp do przetłumaczonych norm kodeksowych prosimy o kontakt⁴⁹.

Już na wstępie można zauważyć, że informacja powyższa nie w pełni odpowiada stanowi prawnemu, który został nakreślony wcześniej. Polskie organy państwowe mają obowiązek uznawania standardów Codex Alimentarius za podstawę dla rodzimych norm jakości żywności. Tym samym stwierdzić należy, że w tym zakresie praktyka krajowa pozostawia dużo do życzenia, tak jak i dużo do życzenia pozostawia kwestia edukacji i wiedzy o Kodeksie Żywnościowym FAO/WHO. Standardy Codex Alimentarius stanowią dla polskich organów państwowych punkt odniesienia w sferze bezpieczeństwa żywności na równi z regulacjami unijnego prawa żywnościowego. Z tego względu nie można ich lekceważyć, wychodząc chociażby z założenia, że pokrywają się z normami unijnymi. Postulować należy zatem stworzenie odpowiedniej strony internetowej, na której znajdować się będą wszystkie standardy Codex Alimentarius w polskiej i angielskiej wersji językowej. Pamiętać jednocześnie

⁴⁹ *Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych: Normy i inne dokumenty* KKŻ, gov.pl/web/ijhars/normy-i-inne-dokumenty-kkz [dostęp: 26.10.2023].

należy, że tam, gdzie bezpieczeństwo żywności regulowane jest za pomocą aktów prawa polskiego implementujących postanowienia odpowiedniej dyrektywy (a nie za pomocą rozporządzenia unijnego), podstawą norm objętych takimi aktami powinny być nie tylko dyrektywy unijne, ale także odpowiednie standardy Codex Alimentarius.

Prawo słowackie

Odpowiednikiem art. 9 Konstytucji RP w słowackim porządku prawnym jest art. 1 ust. 2 Konstytucji Republiki Słowackiej⁵⁰, zgodnie z którym Republika Słowacka uznaje i przestrzega ogólnych zasad prawa międzynarodowego, umów międzynarodowych, którymi jest związana, oraz innych zobowiązań międzynarodowych⁵¹. Jest to bardziej rozbudowane rozwiązanie dotyczące stosunku prawa międzynarodowego publicznego do prawa wewnętrznego w porównaniu z art. 9 Konstytucji RP, jednak w istocie jego interpretacja w kontekście standardów Codex Alimentarius przedstawia się podobnie. Uchwały organów organizacji międzynarodowych, w tym Komisji Codex Alimentarius, objęte są sformułowaniem „svoje ďalšie medzinárodné záväzky”⁵². Jednakże, tak jak w prawie polskim, źródła zobowiązania Słowacji i jej organów wewnętrznych należy poszukiwać w art. 3 ust. 1 w zw. z aneksem A pkt 3(a) porozumienia WTO w sprawie stosowania środków sanitarnych i fitosanitarnych. Porozumienie weszło w życie w stosunku do Republiki

⁵⁰ Ústava Slovenskej republiky z 1. septembra 1992 (č. 460/1992 Z.z. [Zbierka Zákonov Slovenskej Republiky – Zbiór Ustaw Republiki Słowackiej]], nrsl. sk/web/Ustava/ustava_202309/index.html [dostęp: 30.11.2023].

⁵¹ „Slovenská republika uznáva a dodržiava všeobecné pravidlá medzinárodného práva, medzinárodné zmluvy, ktorými je viazaná, a svoje ďalšie medzinárodné záväzky”.

⁵² Por. K. Baraník, *Článok 1 ods. 2*, [w:] *Ústava Slovenskej republiky. Komentár. Zväzok I (základné princípy a ľudské práva)*, red. L. Orosz, J. Svák, Bratislava 2021, s. 32–39; L. Mareček, L. Golovko, *Public International Law*, op. cit., s. 28; D. Lantajová, J. Jankuv, J. Kušlita, *Slovakia*, [w:] *International Law and Domestic Legal Systems. Incorporation, Transformation, and Persuasion*, ed. D. Shelton, Oxford 2011, s. 565.

Słowackiej dnia 1 stycznia 1995 r. po ratyfikacji porozumienia z Marrakeszu dnia 22 grudnia 1994 r. Opublikowane zostało razem z porozumieniem z Marrakeszu w Zbiorze Ustaw Republiki Słowackiej z dnia 13 maja 2000 r.⁵³ Co ciekawe, art. 1 ust. 2 Konstytucji Republiki Słowackiej dodany został po tym dniu na podstawie zmian z 23 lutego 2001 r., tak jak i art. 154c ust. 2 Konstytucji, zgodnie z którym inne umowy międzynarodowe (niż te dotyczące praw człowieka i podstawowych wolności), które Republika Słowacka ratyfikowała i które zostały ogłoszone w sposób określony w ustawie przed wejściem w życie niniejszej ustawy konstytucyjnej, są częścią jej porządku prawnego, jeżeli tak stanowi ustawa.

Warunkiem tego, aby porozumienie z Marrakeszu, w tym porozumienie w sprawie stosowania środków sanitarnych i fitosanitarnych, było częścią słowackiego porządku prawnego, jest zatem odpowiednia, wyraźna regulacja ustawowa w tym zakresie. Nawet w sytuacji jej braku pamiętać jednak należy, że art. 1 ust. 2 Konstytucji Republiki Słowackiej zobowiązuje organy państwa do przestrzegania postanowień powyższych porozumień, a więc w istocie dostosowania swoich środków sanitarnych i fitosanitarnych do standardów Codex Alimentarius. Postanowienie art. 3 ust. 1 w zw. z aneksem A pkt 3(a) porozumienia WTO w sprawie stosowania środków sanitarnych i fitosanitarnych wiąże zatem słowackie państwowe organy sanitarne i fitosanitarne (w tym Ministerstwo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky oraz Štátna veterinárna a potravinová správa) na poziomie międzynarodowo-prawnym, a nie jako część słowackiego porządku prawnego.

W Republice Słowackiej, tak jak i w Polsce, normy przyjęte przez Komisję Codex Alimentarius nie są publikowane i tłumaczone. Na stronie internetowej Ministerstwa i Rozwoju Wsi znajduje się ogólne odesłanie do dokumentów zamieszczonych na stronie internetowej Komisji⁵⁴. Różnica sprowadza się natomiast do tego, że w Republice Słowackiej funkcjonuje Kodeks Żywnościowy Republiki Słowackiej,

⁵³ Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky (č. 152/2000 Z.z., s. 1783), slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2000/152/20000513 [dostęp: 23.11.2023].

⁵⁴ *Dokumenty Codex Alimentarius*, mpsr.sk/publikacie/532-111-532-5737 [dostęp: 28.11.2023].

który z zamierzenia miał być kompleksowym zbiorem wszystkich norm technicznych dotyczących żywności⁵⁵. Jego istnienie należy wiązać z wpływami dziewiętnastowiecznego Codex Alimentarius Austriacus, który nie był po 1918 r. kontynuowany w Polsce. W Czechosłowacji normy tego kodeksu były natomiast recypowane i stopniowo tłumaczone na język czeski. Na Słowacji duży wpływ miało natomiast węgierskie ustawodawstwo żywnościowe. W latach 1933–1934 w Czechosłowacji pojawiło się całościowe tłumaczenie na język czeski Codex Alimentarius Austriacus, a w 1934 r. przyjęto własny, odrębny Czechosłowacki Kodeks Żywnościowy, który obowiązywał także na ziemiach słowackich⁵⁶. Po rozpadzie Czechosłowacji w Republice Słowackiej przyjęta została dnia 27 czerwca 1995 r. ustawa o żywności⁵⁷, która w § 3 odsyłała do norm technicznych Kodeksu żywnościowego Republiki Słowackiej (Potravinový kódex Slovenskej republiky), wydawanych wspólnie przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ministerstwo Zdrowia jako normy prawne powszechnie obowiązujące (§ 30 ustawy). Przepis ten został zmieniony ustawą z dnia 14 września 2011 r.⁵⁸, która zniosła pojęcie „kodeksu żywnościowego”. Na podstawie art. 31aa ustawy o żywności, dodanego aktem nowelizującym, postanowienia Kodeksu Żywnościowego zachowały ważność i skuteczność, najpóźniej do dnia 31 grudnia 2014 r., do czasu przyjęcia powszechnie obowiązujących przepisów prawa w odpowiednich obszarach. Mimo to na stronie Państwowej Administracji Weterynaryjnej i Żywnościowej (Štátna veterinárna a potravinová správa) nadal

⁵⁵ Zákon Národnej Rady Slovenskej republiky zo 27. júna 1995 o potravinách (č. 152/1995 Z.z.), slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1995/152/19970101.html [dostęp: 15.05.2024].

⁵⁶ B. Škopek, *Průvodce legislativou potravin*, Praha 2005, s. 9–10; K. Ševcová, J. Čapla, P. Zajác, J. Čurlej, *Development of the Food Act of the Slovak Republic from 1995 to 2021*, „Slovak Journal of Food Sciences” 2021, vol. 15, s. 983; *Potravní kodex československý. I. Svazek*, Praha 1937.

⁵⁷ Zákon Národnej rady Slovenskej republiky zo 27. júna 1995 o potravinách.

⁵⁸ Zákon zo 14. septembra 2011, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej Rady Slovenskej republiky č. 152/1995 Z.z. o potravinách v znení neskorších predpisov (č. 349/2011 Z.z.), slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2011/349/20111101.html [dostęp: 28.11.2023].

widnieje i jest aktualizowany Kodeks żywnościowy Republiki Słowackiej, niejako poza ramami ustawy o żywności⁵⁹.

Praktyka słowacka jest zatem bardziej przejrzysta, jeśli chodzi o standardy żywnościowe w porównaniu z praktyką polską, co wynika z korzeni w postaci Codex Alimentarius Austriacus. Mimo to, tak jak i w Polsce, brakuje w niej informacji w postaci słowackiego tłumaczenia norm Komisji Codex Alimentarius.

Podsumowanie

W globalnym rynku żywnościowym standardy jakości żywności nie należą do kompetencji własnej państw, tak jak to było jeszcze sto lat temu. Zależą od ponadnarodowych i międzyrządowych instrumentów, w tym mieszczących się w globalnym zarządzaniu bezpieczeństwem żywności, w którym istotną rolę odgrywają FAO, WHO i WTO. Centralne miejsce w tym *global governance* zajmuje Komisja Codex Alimentarius i jej techniczne normy w postaci standardów Kodeksu Żywnościowego.

Państwa UE uczestniczące we wspólnym rynku opierają swoje regulacje w zakresie prawa żywnościowego na standardach unijnych określonych w rozporządzeniach i dyrektywach. Czy jednak takie podejście, w którym tylko te standardy brane są pod uwagę, jest prawidłowe? Unia Europejska, jako członek Komisji Codex Alimentarius, inkorporuje standardy globalne, tak więc normy Codex Alimentarius pośrednio wdrażane są także przez państwa członkowskie w ramach unijnego prawa żywnościowego. Jednakże z punktu widzenia porządku międzynarodowoprawnego zauważyć należy, że państwa te zobowiązane są także do inkorporowania standardów Codex Alimentarius, o czym zapomniały instytucje krajowe (choćby w Polsce i na Słowacji). Niewątpliwie standardy te są właściwie wdrażane w ramach instrumentów unijnych, ale nie zwalnia to państw od właściwego podejścia do Codex Alimentarius, uwzględniającego istnienie Kodeksu. A z tym jest problem, w tym w sferze informacyjnej i edukacyjnej, co wykazano powyżej. Można wyrazić w tym względzie zdziwienie, tym bardziej, że standardy

⁵⁹ Potravinový kódex Slovenskej republiky (č. 1541/3/2000 Z.z.).

Kodeksu Żywnościowego, utwardzane w ramach WTO, mają większy wpływ na porządki krajowe w skali globalnej niżli prawo unijne (nawet w kontekście tzw. efektu brukselskiego⁶⁰).

W związku z powyższym postulować należy w pierwszej kolejności przetłumaczenie wszystkich standardów Codex Alimentarius na języki urzędowe, w tym polski i słowacki. Ojczyste wersje językowe powinny być zamieszczone na stronach internetowych odpowiednich instytucji krajowych z jednoczesną rzetelną informacją dotyczącą ich charakteru prawnego. Taka informacja powinna odwoływać się do art. 3 ust. 1 w zw. z aneksem A pkt 3(a) porozumienia WTO w sprawie stosowania środków sanitarnych i fitosanitarnych, czyli wskazywać, że organy państwowe zobowiązane są do opierania swoich standardów jakości żywności na standardach Codex Alimentarius. Powinna także jasno stwierdzać, że Codex Alimentarius zawiera normy techniczne, a nie normy prawne. Mimo to powinny być one brane pod uwagę w procesie prawodawczym w poszczególnych państwach na równi z unijnym prawem żywnościowym.

Bibliografia

Akty prawne

Polska

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r., nr 78, poz. 483).

Ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych (Dz.U. z 2001 r., nr 5, poz. 44 ze zm.).

Słowacja i Czechosłowacja

Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky (č. 152/2000 Z.z.), slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2000/152/20000513 [dostęp 23.11.2023].

Potravinový kódex Slovenskej republiky (č. 1541/3/2000 Z.z. [Zbierka Zákonov Slovenskej Republiky – Zbiór Ustaw Republiki Słowacji]).

Potravní kodex československý, sv. 1, Praha 1937.

Ústava Slovenskej republiky z 1. septembra 1992 (č. 460/1992 Z.z.), nrsr.sk/web/Ustava/ustava_202309/index.html [dostęp: 30.11.2023].

⁶⁰ Por. A. Bradford, *The Brussels Effect: How the European Union Rules the World*, Oxford 2020, s. 171–206.

Zákon Národnej rady Slovenskej Republiky zo 27. júna 1995 o potravinách (č. 152/1995 Z.z.), <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1995/152/19970101.html> [dostęp: 15.05.2024].

Zákon zo 14. septembra 2011, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej Rady Slovenskej republiky č. 152/1995 Z. z. o potravinách v znení neskorších predpisov (č. 349/2011 Z.z.), [slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2011/349/20111101.html](https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2011/349/20111101.html) [dostęp: 28.11.2023].

Świat

Multilateral Marrakesh Agreement establishing the World Trade Organization (with final act, annexes and protocol). Concluded at Marrakesh on 15 April 1994, „United Nations Treaty Series” 1995, vol. 1867, no. 31847.

Unia Europejska

Decyzja Rady 822/2003 z dnia 17 listopada 2003 r. w sprawie przystąpienia Wspólnoty Europejskiej do Komisji Kodeksu Żywnościowego (Dz.Urz. UE L 309/14 z 26.11.2003).

Porozumienie w sprawie stosowania środków sanitarnych i fitosanitarnych (Dz.Urz. UE L 336 z 23.12.1994).

Inne

Obwieszczenie Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie publikacji załączników do Porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Handlu (WTO) z dnia 4 grudnia 1995 r. (Dz.U. z 1996 r., nr 9, poz. 54).

Oświadczenie Rządowe z dnia 31 lipca 1995 r. w sprawie ratyfikacji przez Rzeczpospolitą Polską Porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Handlu (WTO), sporządzonego w Marakeszu dnia 15 kwietnia 1994 r. (Dz.U. z 1995 r., nr 98, poz. 484 ze zm.).

Kodeks Żywnościowy

Codex Alimentarius Procedural Manual, 26 ed., Rome 2018, [fao.org/documents/card/en/c/18608EN](https://www.fao.org/documents/card/en/c/18608EN) [dostęp: 23.10.2023].

Codex Alimentarius Procedural Manual, 27 ed., Rome 2019, [openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/3e8f13a7-671c-4418-af79-1a8cfd1d0d14/content](https://www.openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/3e8f13a7-671c-4418-af79-1a8cfd1d0d14/content) [dostęp: 12.10.2023].

Netografia

Codex Alimentarius. International Food Standards: Codex Texts, [fao.org/fao-who-codexalimentarius/codex-texts/en](https://www.fao.org/fao-who-codexalimentarius/codex-texts/en) [dostęp: 24.10.2023].

Codex Alimentarius. International Food Standards: Commodity Committees, [fao.org/fao-who-codexalimentarius/committees/commodity-committees/en](https://www.fao.org/fao-who-codexalimentarius/committees/commodity-committees/en) [dostęp: 23.10.2023].

- Codex Alimentarius. International Food Standards: General Subject Committees*, fao.org/fao-who-codexalimentarius/committees/general-subject-committees/en [dostęp: 23.10.2023].
- Codex Alimentarius. International Food Standards: Members*, fao.org/fao-who-codexalimentarius/about-codex/members/en [dostęp: 13.10.2023].
- Codex Alimentarius. International Food Standards: Members: Poland*, fao.org/fao-who-codexalimentarius/about-codex/members/detail/en/c/15632 [dostęp: 18.10.2023].
- Codex Alimentarius. International Food Standards: Members: Slovakia*, fao.org/fao-who-codexalimentarius/about-codex/members/detail/en/c/15617 [dostęp: 18.20.2023].
- Dokumenty Codex Alimentarius*, mpsr.sk/publikacie/532-111-532-5737 [dostęp: 28.11.2023].
- Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych: Normy i inne dokumenty KKŻ*, gov.pl/web/ijhars/normy-i-inne-dokumenty-kkz [dostęp: 26.10.2023].
- Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych: Współpraca międzynarodowa*, gov.pl/web/ijhars/wspolpraca-miedzynarodowa [dostęp: 13.10.2023].
- O nas. Odbor bezpečnosti potravín a výživy*, Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka, mpsr.sk/?navID=47&slD=111&navID2=228 [dostęp: 20.10.2023].
- The Codex Alimentarius Commission (CAC)*, Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum – Výskumný ústav potravinársky, vup.sk/en/index.php?mainID=29&navID=39 [dostęp: 13.10.2023].

Piśmiennictwo

- Baraník K., *Článok 1 ods. 2, [w:] Ústava Slovenskej republiky. Komentár. Zväzok I (základne princípy a ľudské práva)*, red. L. Orosz, J. Svák, Bratislava 2021, s. 32–39.
- Barcik J., Srogosz T., *Prawo międzynarodowe publiczne*, Warszawa 2019.
- Bradford A., *The Brussels Effect: How the European Union Rules the World*, Oxford 2020.
- Burkard M., *The Ractopamine Dispute in the Codex Alimentarius Commission*, „European Journal of Risk Regulation” 2012, vol. 3, no. 4, s. 610–613.
- Crawford J., *The Creation of States in International Law*, Oxford–New York 2007.
- Dobbert J.-P., *Le Codex Alimentarius, vers une nouvelle méthode de réglementation internationale*, „Annuaire français de droit international” 1969, vol. 15, s. 677–717.

- Downes C., *The Impact of WTO SPS Law on EU Food Regulations*, Cham–Heidelberg–New York–Dordrecht–London 2014.
- Fischer B., *Status norm normalizacyjnych i Polskiego Komitetu Normalizacyjnego – zagadnienia wybrane*, „Kwartalnik Prawa Publicznego” 2015, t. 13, nr 4, s. 5–21.
- Krauze S., *II Międzynarodowe sympozjum w Amsterdamie poświęcone sprawie substancji obcych i synergicznych w żywności, 9–12.07.1956 r.*, „Roczniki Państwowego Zakładu Higieny” 1957, t. 8, nr 1, s. 85–106.
- Lantajová D., Jankuv J., Kušlita J., *Slovakia*, [w:] *International Law and Domestic Legal Systems. Incorporation, Transformation, and Persuasion*, ed. D. Shelton, Oxford 2011, s. 555–566.
- Mareček L., Golovko L., *Public International Law. Coursebook*, Bratislava 2022.
- Randell A.W., *International Food Standards. The Work of Codex*, [w:] *International Standards for Food Safety*, eds N. Rees, D. Watson, Gaithersburg 2000, s. 3–10.
- Ševcová K., Čapla J., Zajác P., Čurlej J., *Development of the Food Act of the Slovak Republic from 1995 to 2021*, „Slovak Journal of Food Sciences” 2021, vol. 15, s. 982–994.
- Shubber S., *Codex Alimentarius Commission under International Law*, „International & Comparative Law Quarterly” 1972, vol. 21, no. 4, s. 631–655.
- Škopek B., *Průvodce legislativou potravin*, Praha 2005.
- Skubiszewski K., *Uchwały prawotwórcze organizacji międzynarodowych. Przegląd zagadnień i analiza wstępna*, Poznań 1965.
- Srogosz T., *Globalne zarządzanie bezpieczeństwem żywności. Aspekty prawne*, Warszawa 2022.
- Tuleja P., [w:] P. Czarny, M. Florczak-Wątor, B. Naleziński, P. Radziejewicz, P. Tuleja, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, wyd. 2, Warszawa 2023, Lex/el.

Raporty

- European Communities – Measures Concerning Meat and Meat Products (Hormones) Complaint by the United States. Report of the Panel*, WT/DS/26/R/USA, 18.08.1997, wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds26_e.htm [dostęp: 25.10.2023].
- European Communities – Measures Concerning Meat and Meat Products (Hormones)*, Report of the Appellate Body, WT/DS26/AB/R, WT/DS48/AB/R, AB-1997-4, 16.01.1998, wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds26_e.htm [dostęp: 24.10.2023].
- European Communities – Trade Description of Sardines*, Report of the Panel, WTO Doc WT/DS231/R, 29.5.2002, wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds231_e.htm, s. 73 [dostęp: 25.10.2023].

- Joint FAO/WHO Programme on Food Standards (Codex Alimentarius)*, World Health Organization, Executive Board, Thirty-First Session, Provisional Agenda Item 2.0, EB 31/30, 14.12.1963, apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/136535/EB31_30_eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y [dostęp: 15.10.2023].
- Report of the Fifth Session of the Codex Committee on Natural Mineral Waters*, Thun, Switzerland, 3–5 October 1996, „Alinorm” 97/20, fao.org/fao-who-codexalimentarius/meetings/archives/en/?y=1997&s=1995 [dostęp: 13.10.2023].
- Report of the first session of the Joint FAO/WHO Codex Alimentarius Commission*, Rome, 25 June – 3 July 1963, fao.org/3/66479e/66479E00.htm [dostęp: 13.10.2023].
- Report of the Twenty-First Session of the Joint FAO/WHO Codex Alimentarius Commission*, Rome 3–8 July 1995, „Alinorm” 95/37, fao.org/3/v7950e/V7950E00.htm#TOC [dostęp: 23.10.2023].
- Report on the Financial Situation of the Joint Fao/Who Food Standards Programme for 1994/95 and 1996/97*, fao.org/3/v7950e/V7950E01.htm#ch8.3.1 [dostęp: 24.10.2023].

Streszczenie

Skutek standardów Codex Alimentarius w krajowych porządkach prawnych w kontekście członkostwa w Unii Europejskiej na przykładzie Polski i Słowacji

Bezpieczeństwo żywności, czyli jakość produktów żywnościowych związana z ochroną zdrowia, nie jest już wyłącznie domeną prawa krajowego. Po powstaniu WTO można powiedzieć, że należy do obszaru współpracy międzynarodowej, który można nazwać globalnym zarządzaniem bezpieczeństwem żywności. Centralne miejsce zajmuje tu wspólny organ FAO i WHO – Komisja Codex Alimentarius. Jej standardy nie należą w reżimie WTO do *soft law*, ponieważ zostały utwardzone w ramach porozumienia w sprawie stosowania środków sanitarnych i fitosanitarnych. Biorąc to pod uwagę, warto zastanowić się nad miejscem tychże standardów w krajowych porządkach prawnych. W niniejszym artykule posłużono się w tym celu porównaniem regulacji polskich i słowackich w kontekście członkostwa w UE, a tym samym unijnego prawa żywnościowego. W konkluzjach stwierdzono, że zarówno Polska, jak i Słowacja zobowiązane są do inkorporowania

standardów Codex Alimentarius, o czym zapomniały instytucje krajowe tych państw. Standardy te są właściwie wdrażane w ramach instrumentów unijnych, ale nie zwalnia to państw od właściwego podejścia do Codex Alimentarius, uwzględniającego istnienie Kodeksu. Z tym jest natomiast problem zarówno w sferze informacyjnej, jak i edukacyjnej.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo żywności, Codex Alimentarius, Unia Europejska, Polska, Słowacja

Abstract

The effect of Codex Alimentarius standards on national legal orders in the context of European Union membership on the example of Poland and Slovakia

Food safety, i.e. the quality of food products related to health protection, is no longer exclusively the domain of national law. After the establishment of the WTO, it can be said that it belongs to the area of international cooperation, which can be called global food safety management. The central place here is occupied by the joint body of FAO and WHO – the Codex Alimentarius Commission. Its standards are not soft law in the WTO regime because they were “hardened” in a framework of the agreement on the application of sanitary and phytosanitary measures. Taking this into account, it is worth considering the place of these standards in national legal systems. For this purpose, this article uses a comparison of Polish and Slovak regulations in the context of EU membership and, therefore, the EU food law. The conclusions stated that both Poland and Slovakia are obliged to incorporate Codex Alimentarius standards, which was forgotten by the national institutions of these countries. These standards are properly implemented within EU instruments, but this does not exempt countries from an appropriate approach to Codex Alimentarius, taking into account the existence of the Code. However, this is a problem both in the information and educational spheres.

Key words: food safety, Codex Alimentarius, European Union, Poland, Slovakia

